

Spanija pričela z reorganiziranjem armade

Junjanski minister okroži kardinala radi izjave proti republikani. — Zamora posetil Barcelona, glavno mesto Katalonije

Madrid, 27. apr. — Španska armada je pričela izvajati program, da zniža število vojaških častnikov, kot je obljubila republikanska vlada, ko je prišla na oblast. Izdala je dve odredbi, ki imata namen končati bičanje v armadi. Prva predlaga regularnim častnikom plačo v višini, ki jo prejmejo v vojski akademije, druga pa določa upokojeve velikega števila častnikov v teku enesemesečne.

Manuel Azana, vojni minister, v svojem dokumentu pojasnjuje, da je sistem španske armade, ki je treba odpraviti. Armada trpi na posledicah kolonialnih in civilnih vojn in ima preveliko število generalov in častnikov, ki jih ne potrebuje. Ti častniki nimajo nobenega pravega dela in so le breme državnemu proračunu.

Vojaška akademija v Barceloni ima 823 kadetov, bodočih častnikov, več sto pa pohaja družinske šole. Azana je mnenja, da je število kadetov preveliko in obvestil je vse tiste, ki imajo vpisane v vojaške akademije v mesecu juniju, naj si odločijo svojo karijero v drugih oblikah.

Vlada je protestirala pri parlamentu zaradi akcije v Toledo, v kateri je bila govornica, da je v svoji državi prejel špansko republikanec.

Fernando de los Rios, justični minister, je obvestil papeškega nuncija, da republikanska vlada ne bo trpela hujšajočih korov od strani duhovščine. Njemu je, da pričakuje, da se bo država svojega večkrat glasnega stališča ter se podlega odredbam ustavnih državnoavtoritet.

Barcelona, 27. apr. — Alcalá Gona, provizorični predsednik španske republike, je bil navdušen sprejet od velike množice ljudi, ko je došel v Barcelono, glavno mesto province Katalonije, ki se je po odstopu kralja Alfonza razglasila za samostojno republiko v španski federaciji, kar je napravilo posebno veliko razburjenje v Madridu. Zanj je, da Katalonija odredi separatni akciji in obljubila delovanje republikanske vlade v Madridu. Zamora je sprejel verner Francisco Macia. On je važnega političnega znaka.

Junjanski kulaki bodo dobili novo obravnavo

Monkva, 27. apr. — Šestnajst kulakov (bogatih kmetov), od katerih je bilo šest obsojenih na smrt, ostalih deset pa na več let zapora na obtožbo protirepublikanarnih aktivnosti, bo dobiti novo obravnavo. Tako je bilo višje sodišče, ki smatra, da je bila kazen, ki jo je prejelo nižje sodišče, preostrog. Višje sodišče je opomnilo sodnike, ki so izrekli obsodbo, da ne smejo nalagati teže kazni kulakom, izvzemši v slučajih resnih zločinov proti državi.

Walker pobija komunistično zaroto

New York, 27. apr. — Zupan Walker je včeraj obsodil napade na njegovo administracijo in dejal, da se za njimi skriva komunistična zarota, ki hoče na ta način stopnjema uničiti meštne, državne in federalno vlado. Njegova administracija je postala tarča ljutih napadov z namenom, da se razširi komunistična propaganda. Walker je sarkastično omenil ljudi, katerih dolžnost je reševanje duš, ki pa rabijo svojo oblast za obklevanje drugih.

New York. — Lastnik Waterbury Concrete Works Douglas S. Waterbury je razpisal \$1000 nagrado, ki zaloti in ubije osebo, ki bi kradla blago, poškovala stroje ali pa se nahajala v posestvu brez dovoljenja. Waterbury je obvestil, da mu je treba take nagrade ni nobenega posebnega čina — tudi ne uboja — v takim slučaju po logiki odvetništva in tovarnarja.

Fašistične demonstracije v Rimu

Bile so odgovor na demonstracije belgijskih študentov, ki so protestirali proti aretaciji profesorja Moulina

Rim, 27. apr. — Dijaki Rimske univerze so uprizorili pohod in demonstracije kot odgovor na slično akcijo belgijskih študentov, ki so protestirali proti akciji oblasti v Milano, ki se 10. t. m. aretirale belgijskega profesorja Moulina na obtožbo protifašističnih aktivnosti.

Fašistične študente je spremljala policija, več kompanij regularnega vojsništva pa je bilo pripravljeno, da posežejo vmes, ako bi se pokazala nevarnost za liguro. Neka dijaška grupa je skušala odkorakati proti palači belgijskega poslanstva, toda ustavili so jo bajoneti. Več dijakov je bilo aretiranih.

Moulinova aretacija je zelo razdražila prijateljske vezi med belgijsko in italijansko vlado. Komitet Lige narodov v Bruseljski univerzi je protestiral, ko je bil obveščen, da se bo obravnavala proti profesorju vršila pred vojaškim sodiščem. Afera je vzbudila neveljavo pri belgijski vladi radi besed diktatorja Mussolinija, ki je pohvalil fašistične študente in jih bodril na boj proti sovražnikom fašistične Italije.

Močnost modifikacije Volsteadovega zakona

Poročilo komiteja Ameriške delavske federacije ne glas, da se je večina članov kongresa izrekla v prilogi modifikaciji

Philadelphia, Pa., 27. apr. — Komitet Ameriške delavske federacije za modifikacijo Volsteadovega zakona vidi možnost legaliziranja lahkih vin in piva v prihodnjem kongresu.

V poročilu, ki ga je komitet sinoči objavil, je rečeno, da je večina članov v obeh zbornicah kongresa naklonjena modifikaciji.

Poročilo, ki sta ga sestavila Matthew Woll, podpredsednik Ameriške delavske federacije, in L. M. Ornburn, predsednik unije tobačnih delavcev, naglašata, da je v senatu 17 in v spodnji zbornici 45 fanatičnih "suhačev", ki nasprotujejo modifikaciji ali odpravi prohibicije. Poročilo dopolnjuje, da so baš ti najbolj prominentni odjemalci na listi washingtonskih butegarjev.

Trdeč, da je prohibicija odgovorna za veliko korupcijo, raketirstvo in druge zločine, poročilo dostavlja:

"Naš pregled kaže, da nam je zmaga zagotovljena, če bodo vsi tisti, ki delujejo za odpravo prohibicije, pritisnili na senatorje in kongresnike in jih obvestili o svojih željah in zahtevah. Celotisti legialatorji, ki dosledno nasprotujejo modifikaciji prohibicijskega zakona v privatnih pogovornih priznavajo, da je enforširanje tega zakona nemogoča reč."

New York, 27. apr. — Zupan Walker je včeraj obsodil napade na njegovo administracijo in dejal, da se za njimi skriva komunistična zarota, ki hoče na ta način stopnjema uničiti meštne, državne in federalno vlado. Njegova administracija je postala tarča ljutih napadov z namenom, da se razširi komunistična propaganda. Walker je sarkastično omenil ljudi, katerih dolžnost je reševanje duš, ki pa rabijo svojo oblast za obklevanje drugih.

New York. — Lastnik Waterbury Concrete Works Douglas S. Waterbury je razpisal \$1000 nagrado, ki zaloti in ubije osebo, ki bi kradla blago, poškovala stroje ali pa se nahajala v posestvu brez dovoljenja. Waterbury je obvestil, da mu je treba take nagrade ni nobenega posebnega čina — tudi ne uboja — v takim slučaju po logiki odvetništva in tovarnarja.

ANDERSON PRI-POROČA KRAJŠI DELOVNIK

Načelnica ženskega biroja v zveznem delavskem departmentu vidi v tem solucijo brezposelnosti

Pittsburgh, Pa. — (FP) — Močan, stalen in inteligenten poskus za skrajšanje delovnika in zvišanje mezd je potreben, da se doseže ravnotežje maone produkcije in distribucije blaga, kar nudi možno solucijo problema brezposelnosti. Tako je izjavila Mary Anderson, načelnica ženskega biroja v zveznem delavskem departmentu na konferenci Young Women's Christian asociacije v Pittsburghu.

"Danes smo prisljeni iskati drugačne remede za odpravo žrtvam brezposelnosti v bodočnosti."

"Nadprodukcije, katero se v sedanjih časih večkrat omenja, sploh ni. Dejstvo je, da bi ameriško ljudstvo konsumiralo več blaga, če bi imelo sredstva, da bi si ga lahko nabavilo. Masna produkcija je bila zboljšana in je sedaj na visoki stopnji, dočim se je nakupovalna moč ljudstva zmanjšala.

"Ameriške industrije so odvisne od domačega trga. Tukaj se konsumira devet desetih tonaletne produkcije, zato je domači trg devetkrat večje važnosti za ameriški biznis kot inozemski. Ta trg pada in se dviga, kakor raste in pada nakupovalna moč ameriškega ljudstva.

"Ako bi se skrajšal delovnik in dvignile mezde, tedaj bi bil to prvi korak za odpravo brezposelnosti. Ako bi mogli delavci nabaviti si stvari, ki jih potrebujejo za vzdrževanje življenskega standarda, bi brezposelnost izginila.

"Mi lahko izdelujemo blago, ki ga potrebuje ameriško ljudstvo, toda če ono nima denarja za nabavo blaga," je stagnacija v industrijah in revščina v delavskih in farmakih slojih neizogibna.

"Zadostne mezde, ki bodo ustvarile zahtevo po izdelkih ameriških industrij, so najboljša garancija za permanentno solucijo problema brezposelnosti."

Anderson je pokazala na dejstvo, da medtem ko so delavske mezde stalno padale od l. 1925, so delničarji večjih korporacij prejeli višje obresti in večje dividende na vložen kapital v prvih enajstih mesecih prejšnjega leta kot l. 1929.

Peturnik in šestidnevnik za godbenike

Čikaška federacija godbenikov s'klenila pogodbo z National Broadcasting Co.

Chicago. — Prvi korak za uveljavljenje peturnika in šestidnevnika za godbenike širom Združenih držav je bil napravljen prošlo soboto, ko sta James C. Petrillo, predsednik Čikaške federacije godbenikov, in G. F. McClelland, podpred. unije in glavni upravitelj Nat'l Broadcasting Co., podpisala pogodbo.

Pogodba garantira peturnik in šestidnevnik 400 godbenikom, ki so uposleni pri šestih radiopostajah v Chicagu, in plačo, ki je višja kot jo prejema člani katerekoli druge delavske unije. Tedenska plača godbenika je \$120, vodja orkestra pa bo prejemal \$240 na teden. Plača za nadurno delo je \$8. Pogodba je stopila v veljavo v ponedeljek.

Nova kampanja za organiziranje nogavičarjev

Reading, Pa. — Nogavičarska unija je v tem mestu obnovila kampanjo za organiziranje nogavičarskih delavcev. Vodita jo Alfred Hoffman in Ed. F. Callaghan. Vrše se demonstracije in shodi. Kljub veliki depresiji v tej industriji, je odziv dovoljen.

Panika koplje grob kapitalizmu

Eksperiment sovjetske Rusije bo vplival na vse industrijske države, pravi Ratcliffe

Buffalo, N. Y. — (FP) — Kapitalizem s svojimi periodičnimi industrijskimi depresijami je na preizkušnji in ako ne bo mogel rešiti svojih problemov v prihodnjih par letih, se bo socialistični eksperiment iz Sovjetske unije razširil in objel vse industrijske države. To napoved sta izrekla dr. Mendelsohn Bartholdy iz Nemčije in S. K. Ratcliffe, znan angleški novinar, na konferenci tukajšnje postojanske Foreign Policy Assn.

Dr. Bartholdy, potomec velikega glasbenika Mendelsohna, je zagovarjal takovani dumping sovjetskih produktov na svetovne trge kot ekonomsko potrebo. To so delale vse kapitalistične države, ki so producirale več blaga kot so ga moglo postaviti na domači trg. On je urgiral ustanovitve mednarodne organizacije, ki naj uvede sistem kontrole produkcije in distribucije blaga. Članica te organizacije bi morala biti tudi Sovjetska unija.

Ratcliffe je smislil idejo, da komunistična propaganda u-stvarja resno nevarnost, da bi mogla sama po sebi napraviti veliko škodo. Kapitalizmu se ni treba bati komunistične propagande, temveč socialističnega načina produkcije dobrin, kakršnega je podzela sovjetska Rusija, petletnega načrta gospodarskega dela in sposobnosti sovjetske vlade, ki se je znala izogniti brezposelnosti, problemu, ki ga ne zna rešiti nobena kapitalistična država. Kapitalistične države se lahko mnogo nauče od Sovjetske unije, če hočejo rešiti problem brezposelnosti. To morajo stbrtiti čimprej, kajti v nasprotnem slučaju se bodo delavci oprijeli doktrin apliciranega socializma.

Amerika kriva rusko revolucijo!

Tega mnenja je bivši ekonomski svetovalec angleške vlade

Montreal, Canada. — (FP) — "Neverjetno kot se mogoče ali, je rusko revolucijo v resnici zakrivila Severna Amerika. Pred revolucijo je bil ruski mušik praktično suženj. Kontrast med razmerami tukaj in v Rusiji pa je povzročil velik val odpora proti carističnemu izkoriščanju, kontrast, katerega se je tekem revolucije še posebno naglašalo."

Te besede je izrekel sir George Paish, bivši ekonomski svetovalec angleškega državnega blaginika. Po njegovem mnenju bi bilo komunizma v Rusiji najprej konec, ako bi boljševiki dobili zunanja posojila za daljšo dobo, kar bi garantiralo uspeh petletnega načrta za industrializacijo. Uspeh tega načrta bo imel tudi tendenco, da bo ruska vlada postala bolj liberalna, ker ne bo pod tolikim pritiskom razmer. S tem bo tudi konec komunizma, pravi Paish.

Tovarnarji se združujejo

Gastonija, N. C. — Štirinajst bombažnih tovarnarjev se je združilo in ti bodo kupili šest drugih tovarn in tako ustanovili trust bombaža, največjo skupino te vrste v Združenih državah.

Uprava trsta bo v kratkem izvedla unifikacijo, da se izravnajo problem produkcije. Nova kombinacija moči glede izboljšanja delavnih razmer v tovarnah in pričakuje se, da bo posttrila metode prizanjaštva, ker bo kot skupina lažje izvajala kontrolo nad delavci.

pravita organizatorja. Delavce tirajo v unijo družbe, ki reducirajo mezde in uvajajo prizanjaštve sisteme. Kampanja ima simpatije tudi med ljudstvom.

RUDARJI SE ORGANIZIRAJO V NOVI UNIJI

Organizatorična kampanja za-znamuje lepe uspehe

Charleston, W. Va. — (FP) — Tisoči rudarjev, ki se še spominjajo dobrih unijskih časov od l. 1902 do 1924, ko so imeli močno organizacijo, pristopajo v novo unijo, kot poroča kampanjski odbor. Organizatorji so aktivni na Kanawha premogovnem polju, ki je bilo pred leti pozorišče velikih bojov za pravice rudarjev proti premogovnim baronom.

Rudarji so bili od l. 1924 brez unijske protekcije, ker so v tem letu uradniki mednarodne rudarske unije prepredili distriktni organizaciji pogajanje s operatorji. Nastal je spor, distriktni uradniki so bili odpoklicani, mednarodna unija pa je odklonila pomoč stavkarjem. Rudarji so bili izročni na milost operatorjev, ki so jih izstradali in tako podvrkli svoji nadvladi. Unija je bila razbita in vse pridobitve glode mezd in delovnih razmer so bile odpravljene. Operatorji so triumfirali in Lewis se je poslavil v novim izdajstvom nad rudarji.

Uradniki nove unije se nadejajo, da bodo organizirali vse rudarje v Kanawha distriktu do 1. julija. Delo se bo potem nadaljevalo v drugih premogovnih distriktih.

Premogovne kompanije se pripravljajo na obrambo. Pričelo so z odločitvami rudarjev, ki so aktivni v organizatorični kampanji. Ampak to jim ne koristi, ker baš ti rudarji podvoje svoje aktivnosti pri organiziranju svojih tovarišev, da se ustvari močna unija, ki bo zmožna protektirati njihove interese.

Kubanski nacionalisti odklanjajo spravo z diktatorjem

Washington, D. C. — Octavio Siegle, član eksekutivnega odbora Kubanske narodne stranke, kateri je diktator potom ameriškega poslanika Guggenheima ponudil spravo, je izjavil napram poročevalcu Federaliziranega tiska, da sprave ne more biti, dokler diktator ostane v uradu, ki si ga je pridobil na nelegalen način. Kubanski ljudstvo, je dejal Siegle, bo zavrglo vsakega, ki bi dovolil Machado, da bi ušival razkošno življenje z milijoni, katere je ukradel kubanskemu narodu. Čakali bomo toliko časa, da pride do bankrota, ki bo prislil diktatorja na umik.

Medtem pokajo bombe in prihajajo odkritja o novih zarotah ki drže diktatorja v vednem strahu, disciplina med njegovim vojaštvom in policijo se pa stalno krha.

Premogovna družba obnovila o-braz

Pottsville, Pa. — Dočim se zapirajo nekateri največji premogovniki na antracitnem polju in drugi delajo s skrajšanim časom, je Reading Coal Co. obnovila obrat v premogovnikih v Pottsville distriktu in jih bo skušala operirati s polnim časom. Nedavno je družba ponovno uposlila 13,000 rudarjev; 23 premogovnikov obratuje s polno paro.

Anton J. Čermak,

nov čikaški župan, ki je bil včeraj ustoličen in od katerega mnogi tujezodni Čikažani, posebno njegovi rojaki Čehi, pričakujejo velikih stvari. Stara stvar pa je, da je ob nastopu vsakega novega župana v Chicagu vedno veliko grmenja. Kolikor je nam znano, je Čermak prvi čikaški župan, ki je bil rojen v Evropi.

Obtožen NAPA-DA NA IZKORIŠČEVALCA

Bil je aretiran in poslan v zapor, njegova žena pa v bolnišnico, ker se je skušala usmrtiti s strupom

Pittsburgh, Pa. — (FP) — Andrew Susko, star 42 let, oče sedmih otrok, brezposeln in pohabljen, ker je pri delu izgubil eno nogo, je bil poslan v ječo, njegova žena, ki si je hotela končati življenje s strupom, v bolnišnico, otroci so pa našli zatočišče v sirotišnici.

Susko je izgubil nogo pri neki nesreči v Mellonovi jeklaraki tovarni. Tožil je družbo za odškodnino, toda sodnik je odločil, da je bila nesreča posledica Suskove lastne ne previdnosti in je zavrgel tožbo. Kompanija je potem obljubila, da mu bo preskrbela delo, toda to je bilo tako teško, da ga Susko ni mogel opravljati, naker je bil odpušen.

Družina je bila izročena bedi in dolgov v trgovinah so narasli. Končno so prišli uradniki, da jo vržejo iz kompanijske hiše in ji vsamejo še tisto malo pohištva, ki ga je imela. Susko je hotel preprečiti evikcijo, njegova žena pa je povzela strup. V razburjenju je Susko vzel revolver in se napolnil v tovarno ter tam zahteval od superintendenta, naj mu preskrbi drugo stanovanje. Superintendent je hladnokrvno odklonil zahtevo in mu rekel, naj se izgubi. Takrat je Susko ustrelil, toda ni pogodil cilja.

Posavana je bila policija in Susko je prišel v bolnišnico, da bo ubil svoje nasledovalce. Bil pa je kmalu ujet in aretiran ter oveden v zapor.

V kratkem se bo proti njemu vršila obravnavo, kajti oblasti izjavljajo, da je bil popolnoma zdrave pameti, ko je hotel ubiti kompanijskega uradnika.

Odvetniki za svobodo govora

Na zaslišanju so pledirali za od-poklic protisindikalistične po-stave

Harrisburgh, Pa. — (FP) — Med odvetniki, ki so prišli v Harrisburgh na zaslihanje o predlogi za odpoklic protisindikalističnega zakona, je bil tudi odvetnik Francis Fisher Kane, ki je bil takom Wilsonove administracije zvezni pravdnik v Philadelphiji. Zaslihanje se je vršilo pred pravosodnim odsekom, ki ni pokazal, da je dostopen argumentom nasprotnikov tega zakona.

Kane je naglašal, da je bil ta zakon sprejet v času vojne historije in bil naperjen proti socialistom in komunizmom, ki so nasprotovali vojni. Sedaj se pa israblja za tlačenje aspiracij delavstva, ki se želijo organizirati v unijah. Rekel je tudi, da s tlačanjem civilnih svobodščin se ne bo preprečilo širjenja socialistične in komunistične filosofije, pač pa bo to doseglo nasproten učinek.

Soc. poslanec Darlington Hoopes iz Readinga, avtor predloga za odpoklic tiranskega zakona, je plediral pred skupino odvetnikov, da podpirajo anglosakonske in staroameriške naziranje o svobodi govora.

Privatna garancija dela skrahirala

Papirnica, ki je garantirala delo vse leto, znihala garancijo na 36 tednov v letu

Holyoke, Mass. — (FP) — Brod 10 let je neutrajna Crocker McElwain Chemical Co. uvedla sistem, ki je garantiral delo vse leto uslužbencem, ki delajo pri družbi pet ali več let. Rezultat tega je bil, da je bila družba aklimirana v časopisih kot vzor delodajalca, in njeni voditelji kot industrijski geniji, ki skrbje za bodočnost svojih delavcev.

Ta sistem je sedaj skrahiral. Družba je umaknila celoletno garancijo dela starejšim delavcem in jo nadomestila z novo. Nova "pogodba" garantira delo le 36 tednov v letu delavcem, ki so uslužbeni nad pet let. Družba ni obvezana držati se te garancije v slučaju požara, povodnji ali pa "božjega akta", nad katerim nima kontrole.

Zadnja točka je bila tudi v stari pogodbi. En dan pred to sprejmembo je poročevalec Federaliziranega tiska govoril s podpredsednikom kompanije Elmer C. Tuckerjem, ki je hvallil uspeh starega sistema, da so delavci zadovoljni, da pa je breme kompaniji. Zagotovil pa je poročevalca, da pod klavzuro "božjega akta" spadajo le naravne nezgode. Višji uradniki družbe so najbrž to klavzuro drugačno interpretirali.

Kar ta eksperiment dokazuje je to, da se privatna prizadevanja podjetnikov glede stabilizacije dela ne morejo obnesti v večjih gospodarskih krizah. In brez strokovne organizacije takih garancij tudi ni mogoče forsirati, ker jih družbe lahko sprejme ali pa prekličejo, kadar hočejo.

V tem slučaju je bil poklican v urad vsak delavec, kjer je bil vprašan, ako se strinja s novim sistemom. In vsak je pristal, ker ugovorjati novi "pogodbi" bi lahko pomenilo izgubo dela.

Rebeli pobegnili s kazniškega otoka

Santiago, Chile, 27. apr. — Politični krogi so razburjeni, ker so s kazniškega otoka Easter pobegnili general Bravo, Marmaduke Grove in dr. Salas Romo, voditelji gibanja za stroglavljenje Bhanesove vlade, ki je bilo v teku v prejšnjem letu in je žalostno končalo.

Rebeli pobegnili s kazniškega otoka

Santiago, Chile, 27. apr. — Politični krogi so razburjeni, ker so s kazniškega otoka Easter pobegnili general Bravo, Marmaduke Grove in dr. Salas Romo, voditelji gibanja za stroglavljenje Bhanesove vlade, ki je bilo v teku v prejšnjem letu in je žalostno končalo.

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE VEDEOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year...

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be returned.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

133

Datum v sklopiju, na primer (March 31, 1931), poleg valika...

Sovjetski bojkot

Iz Moskve prihaja vest, da bo sovjetska vlada docela bojkotirala ameriške stroje...

Sovjetski uvoz iz Amerike že pada; v zadnjih šestih mesecih je bil 44.8 odstotkov manjši kot v prejšnjem letu...

Ustavljen izvoz ameriških izdelkov vključuje brezposelnost in manj zaslužka za ameriške delavce...

Rusija je tako bogata, na surovinah, da lahko izdelava doma vse, kar koli potrebuje...

Ameriški puritanski "jackass" nič ne pomislijo na to — in prav je, da ne!

Kakor je razvideti iz nekkih poročil, je carinska unija v Evropi dobra stvar, samo Nemčija bi ne smela prva začeti...

V listih čitamo, da si washingtonska vlada izposodi 60 milijonov dolarjev v Wall Streetu za izplačanja dozorlih obveznic...

Vlada natisne in izda denar, ki ga brž pograbijo privatni bankirji, ko pa vlada potrebuje isti denar, si mora najeti posojilo od bankirjev...

Modrijani bodo kajpada rekli, da to ni nobena zagovetka, pač pa naša velika ignoranca, ker ne razumemo zakonov denarstva in fiskalnega gospodarstva...

John D. Rockefeller je rekel, da mu je bilo njegovo veliko bogastvo podarjeno od Boga. Jaz bi rad govoril s prijco, ki je bila navzoča pri transakciji med Rockefellerjem in Bogom...

V Clevelandu pripravljajo jugoslovanski dan in glavni govornik bo konzul. Sugestija: med udanostnimi brzojavkami se spodobijo ena tudi donu Alfonzu. Visoki revež je potreben sočutja in kje ga naj dobi, če ne med častilci tronov?

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

(Dopisovalci in poročevalci domačih vasi, ki jih Prosveta prizana dojevo v koloni "Glasovi iz naselbin," naj vselej podpisajo svojo polno ime in navedajo naj naslov, kar naj vselej, da jim je za svojo pripetico. Poročila in dopisi naj bodo jedrati, kratki in razumljivi; opisani morajo biti v dostojnem tonu. Na anonimna pisma in dopise se ne bomo odzvali.)

Ob 10-letnici Slovenskega stavbinškega in posojilnega društva

North Chicago, Ill. — Pred desetimi leti je bila sprožena misel, da se ustanovi gori omenjeno društvo. Zasluga za to ustanovo gre predvsem Frank Opeki in Mass Sphodolniku, ki sta že bila člana stavbinškega in posojilnega društva. Opeka je bil član tukajšnjega poljskega stavbinškega in posojilnega društva, Suhodolnik pa v Chicago. Ker sta dva rojaka vedela, kako velike važnosti so stavbinška in posojilna društva, sta se zavezila in agitirala med tukajšnjimi rojaki za ustanovitev takega društva tudi med Slovenci v Waukeganu in North Chicago.

Leta 1921, aprila meseca, je bil sklican ustavni shod, na katerem je prišlo precej zavednih rojakov. Na ta shod sta bila povabljena tudi brata Max in Joseph Przyborski, uradnika poljskega društva, da sta nam dala navodila, kako ustanoviti stavbinško in posojilno društvo, kakor tudi to, kako ga voditi.

Na ustanovnem sestanku se je vpisalo 66 članov. Prva seja in kolektanje se je pričelo prvo soboto maja meseca istega leta (2. maja 1921).

Kakor ima vsaka nova in nepoznana stvar težkoče, ako nima za to izvešnih moči, tako je prišlo tudi do novorojeno društvo večkrat v zadrego in je moralo iskati informacij, da se je zamoglo pravilno izvršiti in zadostiti državnim postavam, katere so jako stroge, posebno pa še pri mladih družtvih.

Pričetih vseh vrst je prav dobro znano življenje tega društva, in reči moram, da se vse težkoče: posajilo, kadar človek vidi, da niso bile brez uspeha.

Prva leta je bilo tudi to društvo kakor mlado dete, katero se ne more postaviti na svoje noge. Nekateri rojaki so ga gledali bolj od daleč, misleč, da bo v kratkem cepuljo in zaspalo za vedno. Društvo pa se je pričelo razvijati in rasti v "močeno drevo. Rojaki so pričeli uvidevati, da je to, posebno za delavski razred, eno najboljših društev. Polagoma so se mu pridružili, z malo izjemo, vsi, tako da je to društvo postalo pravi blagor za tukajšnje slov. delavstvo. Društvo vrši svoje delo nepristransko, radi tega ima tako velik uspeh in ugled. Iz malega semena zraste veliko drevo, ako se ga pravilno neguje. Temu je podobna tudi naša ustanova North Shore Building & Loan Association.

Prvi uradniki društva so bili sledeči: Frank Opeka, predsednik, Frank Jerina, podpredsednik, John Umek, tajnik, Martin Svete, blagajnik, Frank Barle in John Opeka, pomožna tajnika, John Zalar, Ignata Grom in Matt Suhodolnik, direktorji.

Iz naslednjih vrstic je razvidno, kako je društvo napredovalo:

Table with 2 columns: leto, Premeženje. Rows for years 1 to 9 showing increasing membership numbers.

Za zadnje leto pa ne morem dati še natančnega poročila, ker niso še računski zaključeni. Mislim pa, da bo približno 10 milijonov dolarjev premoženja s 1100 člani.

To je v tako kratkem času lep napredek, na katerega smo lahko ponosni. Ob tej priliki apeliram na vse one, kateri niso še pri Slovenskem stavbinškem in posojilnem društvu, da pristopijo in se pridružijo temu nad vse za delavski razred koristnemu podjetju. Prav lepa prilžnost se vam nudi v petek (1. maja) zvečer in naslednji dan v soboto popoldne, ko bo društvo izdalo novo serijo delnic in nastopilo 11. leto svojega poslovanja.

Ravno tako vabim vse delničarje, da se polnoštevilni udeležijo glavne letne seja, katere se bo vršila v soboto 2. maja ob polnoči.

Nekateri bodo veseli

Cleveland, O. — Jeseni bo dve leti od kar sem prvič stopil pred čitatelje Prosvete s člankom o slovenskih časopisih v Ameriki. Stvarca gotovim krogom ni bila pogodu in sledila je polemika z znanim stalinim dopisnikom Amerikanskega Slovence, G. J. M. Trunkom, ki je bil jako velik skeptik vsaj z ozirom na eklatenco Toneta Podgoričana in ga je hotel imeti na vsak način v Chicago. Tedaj je začela Prosveta priobčati "Opazke iz Clevelanda" oz. "Clevelandske opazke," del katerih je bil posvečen polemiki z g. Trunkom, deloma pa dogodkom v naši "metropoli." Te "opazke," ki so pozneje dobile naslov "Saj pravim," so včasih izvale dokaj razburjenja in pisu se je večkrat prikrito grozilo, naj molči, če hoče sebi dobro. Temu sem se seveda samo — smehljaj ter dalje kritiziral vas, kar se mi je videlo potrebnim kritike. Zamere se kakopak nisem bal. Namreč zamere nazadnjaške in "narodnjaške" klike, kateri je vsak zaveden in aktiven delavec trn v peti. Kljub temu pa se danes poslavljam od čitateljev Prosvete za nedoločen čas. S Trunkom sva že opravila — polemiko sem sam zaključil, ker se mi ni več zdelo vredno pretekati se zaradi oslovske senice — v "metropoli" pa je dovolj zavednih in zmognih delavcev, da bodo praj lahko opravili brez mene. S tem pa seveda ni rečeno, da "odhajam" za vedno. Če se mi bo kdaj zdelo potrebno, se spet oglasi v Prosveti. Toliko, da ne bo, kdo misli, da je Toneta "hudič vzal." So long.

Tone Podgoričan.

Poročilo s potovanja

Cliff Mine, Pa. — To je stara slovenska naselbina, ležeča med Imperialom in Moon Runom. Rojaki v tej naselbini lastujejo svoj Dom in imajo društvo SNPJ. O kakih posebnih naprednostih v teh slabih časih ni govora. Premogorov, ki ga lastuje Pittsburgh Coal Co., obratuje le polovični čas in še takrat rojaki ne zaslužijo skoraj nič. Zaslužek je povprečno po vseh premogorovih okrog Pittsburgha enak; to je od 10 do 25 dolarjev na dva tedna. Pred stavko se je navadno zaslužilo okrog 50 dolarjev, če je premogorov količjak obratoval. Seveda, zaslužek je bil različen; nekateri, to je oni, kateri so imeli zadosti vozilov in če je premogorov obratoval vsaki dan, so zaslužili tudi do 100 dolarjev. Danes pa moramo kar posabiti na take plače, ker se nam ne porvirno več.

Tukaj lastuje mnogo rojakov svoje domove in se tudi pečajo s kokokerejo in vrtinarstvom. Pridne roke nimajo nikdar počitka. Rojaki so v tej naselbini prijazni in naprednega mišljenja. Skoda, da so pritiskale take slabe razmere na te rojake. Zeleti je tudi, da si kmalu organizirajo angleško poslujoče društvo.

V Library, Pa., so sedaj začeli z gradnjo nove, večje kleti v Slovenaki dvorani. Nameravajo urediti vse najmodernejša. Dramatični klub tudi napreduje, vedno se vrše kake predstave, da na ta način ljudje malo pozabijo na slabe čase.

Rojakom in društvom v Moon Runu, Pa., želim sporočiti o številnih za dobitke to-le: Kdor namerava izdati številke za dobitke in uporabiti v tako svrhu za dobitke kakšen stroj, najsi bo ta ali oni, naj se najprvo pogodi s kompanijo, če je "wholesale" ali pa "distributor," da nameravajo dati na številke tak stroj, pa ne ravno istega izdelka. Dogovoriti se je treba s kompanijo glede cene. Ker je tako prodani stroj za kompanijo velika reklama, zato

mora biti tudi cena zmernejša. pomisliti moramo tudi, da se direktno oglasa blago dotične tvrdeže na naših. Sele potem, ko smo že dogovorjeni s tvrdko, dajmo tiskati listke s številkami. Frank Lukancich.

Smrtna kosa Springfield, Ill. — Dne 18. aprila sem dobil pismo in Gillespieja, naj pridem, ako mi je mogoče, na pogreb rojaka Karla Cirarja, ki se je usmrtil s strelom iz samokresa. V nedeljo 19. aprila sem bil že tam in serp-se naslednjega dne udeležil pogreba.

Pred petimi leti sem bil v Livingstonu na njegovi veseli svadbi, sedaj sem pa šel na njegov pogreb. Kaj ga je gnalo v smrt? Menda so krive miserne delavske razmere. Pokojni je bil mirnega značaja in priljubljen pri vseh. Bil je v ameriški armadi v svetovni vojni. Zapuščal mlado ženo in dve hčerki. Njihovo družinsko življenje je bilo naravnost idealno in vzorno, zato pa je njegovo ženo močeva smrt še bolj zadel, ker si ne ve tolaščiti, zakaj se je odločil v pregodnji grob.

Pokojni rojak je lastoval malo hišico v lepo obdelanim vrtom. Morda: bodo tamkajšnji rojaki bolj natanko poročali o tem incidentu. Hvala rojakom za izkazano prijaznost! Pokojnemu bodi blag spomin!

Anton Gorez.

Poročilo o koncertu Barborton, O. — Koncert pevskega društva "Javornik" je sijajno uspel. Tako so se izrazili vsi naši posetniki, katerim izrekamo zahvalo za udeležbo. Pokazali so, da še vedno ljubijo našo nam drago slovensko pesem. Istotako se zahvaljujem vsem o-nim, ki so nam na katerikoli način pomagali pri koncertu. Tudi mi vam bom šli na roke, kadar nas boš potrebovali.

Pričakoval sem vsekakor večje udeležbe kot je bila, četudi so sedaj slabi časi za vse delavce. Well, končno smo imeli priliko spoznati, da kdo so prijatelji naš in petja. Veliko rojakov bi se lahko udeležilo koncerta in bi sva tega pevškega društva v Barbortonu. Saj nam je delavcem potrebno kulturno udejstvo: vanje; kulturna društva pokažejo višino stopnje naše izobrazbe.

Iskrena hvala za poset rojakom iz Cantona in Woosterja, O. Joseph Gabrosek.

Zahvala W. Frankfort, Ill. — Iskreno se zahvaljujem vsem članom in prijateljem za naklonenost, ki so mi jo izkazali počasa boleznj in smrti mojega pokojnega soproga Alojzija Knez, ki je umrl 11. aprila, pogreb pa se je vršil 14. aprila po civilnih obredih. Bolehal je več let na srčni hibi. Član je bil SNPJ 20 let in društva št. 313 10 let. SNPJ se je izkazala dobro mater in nam stala ob strani ves čas. Rojaki, pristopajte k društvom SNPJ in se zavarujte za slučaj potrebe.

Hvala članom društva 313 SNPJ za iskazano naklonenost, pomoč in za vanez ter udeležbo; predsedniku za govor in tajnici za trud ter društvu 559 za vanez (hčere pokojnega so članice št. 559); hvala št. 25 ZSZ in UMW za vanez. Končno izrekam zahvalo vsem skupaj za vse kar ste mi dobrega storili v uri žalosti, istotako se zahvaljuje vsem moja družina. Pokojni zapuščal mene žalujočo soprogo in osem otrok, v starosti od 13 do 23 let in v Oklahoma sestro.

Antonia Knez (Box 205.)

Smrtna kosa Acosta, Pa. — Dne 2. aprila je tukaj preminul John Zakšek, član društva št. 382. Pokojni si je sam vzel življenje s tem, da si je navezal k pasu kos dinamita ter ga zažgal, ki ga je usmrtil. V smrt ga je največ gnala bolezen naduha (miners' asthma) in je težko prenašal zatahli zrak v rovu, poleg tega pa še slabe delavske razmere. Star je bil 48 let in doma iz vasi Dovško Senovo na Stajerskem. Tukaj je bival 18 let in je bil skrben gospodar in dober oče. Pogreb se je vršil 23. aprila cerkveno v Raliphotonu, Pa.

Pokojni zapuščal žalujočo soprogo, dve omoženi hčeri, doma

Ameriški socializem

(Nadaljevanje.)

Politična država je juridični instrument agrarne (poljedelske) družbe. S to družbo se je rodila in s njo umre. Agrarni družbi je bila potrebna; iz nje se je razvila in je logična posledica njenih razmer. Ko so se ljudje enkrat privezali na zemljo za pridobivanje živila, nastali svoja bivališča in zgradili mesta, so morali zavarovati svoja polja in mesta. Vseled tega so nastale geografske razdelitve sveta v prirodni mejami: rekami, gorami in morji. Človek je posej spadal k zemlji, kjeroli se je ustajil; ta in ta dolina, ta in ta kos sveta je bil potem njegova "domovina". Tak je bil v zelo kratkih potezah, ker napisala bi se lahko debela knjiga — zabetek politične, teritorialne države, naroda, nacionalizma, patriotizma itd.

Industrijska družba, ki se razvija dobro, zadnjih sto let — od iznajditve parnega stroja — pa ne potrebuje politične države. Ovdet je je, v nadihno in cokla, ki ovira njen razvoj. Industrijska produkcija, ne kot agrarna, je mobilna, premična, stalna in ne zavisi od rodovitnosti tal, vremena in letnih časov; njena teritorij je ves svet, in njene življenjske ille so transportne črte, po katerih redno in gladko teče surovo in dovršeno blago. Zato ne mara provincialnosti. Glavni princip industrijskega je organizacija vseh produktivnih in distributivnih sil in sredstev. Ta organizacija se ne briga za politične in nacionalne meje. Mednarodni karteli v Evropi, razni regionalni pakti in vedno večje zahteve po carinskih ekonomski uniji so znamenja nove industrijske organizacije, ki razjeda in polagoma porira politične plotove.

Videli smo tudi, kako izginja individualizem v Ameriki. Thomas je dobro opisal to pojav. To je znak propadanja individualistične agrarne družbe. Industrijska družba je v svojem bistvu kolektivistična; ne more biti drugačna. Ameriška politična teorija je še vedno naglašala suverenstvo individija. Vask državljan je kralj! Kakšno protislovje s dejanskimi razmerami! Politične pravice posameznika so še danes reducirane na absurdnost. Nič ne pomenijo. Na drugi strani pa vidimo, da industrijski magnetje, ki se dobro zavedajo impotence političnega aparata, vedno bolj natančno svoj privatni delokrog na socialne stvari, kulturo, šolstvo in zdravstvo, dočim je kontrola magnatov nad političnimi administracijami, zakonodajstvom in sodišči že davno vladanja reč. Znamenja industrijske forme vladne so še očitna.

Socialistom so že dovolj očitali, da hočejo narediti iz delavcev sužnje države. Delavci bomo konkskribirani in mobilizirani za delo kot vojaki! To je seveda prazno blebetanje, ne bi pa bilo povsem prazno, ako bi se spremenili le vladarji, sistem države bi pa ostal. Saj vidimo danes javne nameščencev? Kaj pa so na boljšem od privatnih nameščencev? Privatni imajo enega ali grupo gospodarjev, javni imajo pa celo armado bossov; kolešek od v vladajoči politični mašini in korakati morajo v gojem maršu za svojimi civilnimi generali.

V socialistični družbi morajo biti dolžnosti posameznika sporedne s pravicami, ki odplačajo dolžnosti. Brez tega kritja in ravnesvoja ne more biti socialne pravičnosti, ki je temeljno načelo socializma. Družba mora biti tako organizirana, da se bo vsak član čutil svobodnega in enakopravnega glede svojih dolžnosti in pravic. Splošno blagostanje mora zavistiti od zadovoljnosti posameznika, glavni pogoj za zadovoljnost pa je, da je posamezniku najmanjšena dostojna eksistenca in dovolj prostosti in prilike, da lahko udelejuje svoje (umetniške, znanstvene in druge) sposobnosti. Vse dolžnosti so osredotočene na gladek potek produkcije in oskrbovanja vseh, vse svobodilne pa na kulturno in moralno življenje posameznika, ki seveda ne smejo ovirati njegovih dolžnosti napram družbi. Z drugimi besedami: vsi skupaj akribimo, da ne bo nikomur manjkalo materialnih potrebščin in komforta, vsak pa naj na svoj način skrbni, da obogati svoje življenje in splošnost z novimi lepotami, da bo človeško življenje vedno lepše in lepše ter boljše in boljše. Ako ni tega, je človek le avtomat, ki se vrtil s strojem. Tako življenje nima smisla, bilo bi nadaljevanje današnje mezne sužnosti v drugi formi in socializem bi bil spaka.

Nadaljevanje političnega sistema pomeni nadaljevanje političnih strank in s tem nepotrebnih konfliktov, ki tratiojo čas, energijo in bogastvo. To bi bilo silno nesmiselno. Demokracija bi trpela in bila bi slorabljana. Kjer je politika, tam so a priori politične mašine in politični paraziti, ki samo zapravljajo in ničesar ne proizvajajo. V Ameriki imamo na kupe takih poklicnih političnih bossov in bossov.

Vsega tega ni treba v novi družbi in overjen sem, da tega tudi — ne bo. Industrijska demokracija ne sme imeti takega polbrata ali polsestre, ki bi se je držala za krajec. Sama mora korakati svojo pot, če hoče napredovati in izpolniti svoje naloge.

Kako pa si to zamišljujemo? Ako izkjučimo politično državo iz nove, to je industrijske družbe s socializiranim kapitalom, kaj pa tem ostane? Izraz "industrijska država" bi bil dvoumen in okoren. Sploh nimamo terminov, s katerim bi docela označili novo organizacijo. Končno je to postransko.

(Dalje v četrtku.)

RAZNE VESTI

Protestantje in poročna kontrola New York. — Radikalne spremembe postav episkopalne cerkve, tikajoč se razporok, in presbiterijanske cerkve glede porodne kontrole, vključevata poročili, ki sta bili pravkar objavljeni.

Episkopalna cerkev bo dovolila ločitve samo v slučajih preuštva, če bo sprememba sprejeta. Poročilo glede porodne kontrole, ki bo predloženo presbiterijanski cerkvi, se glasi:

"Ekonomske razmere in dostojno življenjski standard jasno prikazujeta, da je krivično spravljati otroke na svet, za katerih nego in prehranitev ni zadostno preskrbljeno. Pri tem se mora upoštevati tudi zdravstveno stanje mater."

Business z jabolki ne gre več Los Angeles, Cal. — Veterani armade brezposelnih, ki so prodajali jabolka na cestnih voga-ljih, so 18. aprila zaprli "vrata." Klefnt ne gre več in vprašanje brezposelnosti je rešeno z — jabolki, ki so jih v tem mestu prodali 23,635 zabojev in prodajalci so zaslužili po \$97 v šestih tednih.

La Follette oprostil stavkarja Madison, Wis. — Gverner Philip La Follette je pardoniral Elmer Hackhartha, ki je bil poslan v ječo za pet let radi obtožbe, da je ugrabil nekega stavkoka za v stavki pri Allen-A kompaniji v Kenosh. Gverner ga je oprostil, ker je bil spoznan krivim na podlagi izsiljene izpovedi.

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

DROBNE VESTI

Ljubljana, 10. apr. 1931.

Samomora Slovencev na dalnabliži Bakra na dalnabliži Bakra na dalnabliži Bakra... (text continues with news reports)

Kako se dobiva pomoč v potrebi?

Nedavno so časopisi priobčili zopet žalostno tragedijo nezaposlenosti. Nezaposlena mati, ki je zmanj poskusila spraviti bolnega otroka v bolnišnico, je v obupu odprla plin in storila samomor. Bila je preponosa, da bi se obrnila za pomoč ali vsaj za nasvet k sosedom ali da bi zaprosila kakšno organizacijo za pomoč. Take tragedije so nepotrebne in dajo se preprečiti. Ni nikake srčnosti, ako se kdo v takih kritičnih časih, kakor so sedaj, obrača kam za pomoč. Mnogi izmed onih, ki so danes v potrebi, so v boljših časih sami dajali za dobrodelne namene. Dobrodelnost je za vse in od vseh.

Kam naj se človek v sili obrne za pomoč? Ker takorekoč vsaka občina ima svojo posebno odposilno mašinerijo, je težko podati splošen opis načina, kako je upravljena odposilna akcija. Razmere v dotični občini, družinske razmere, državljanstvo, dolgotrajno bivanje v občini in druge okoliščine prihajajo v poštev v tem problemu. Sledeči primeri pa so precej tipični in tam, kaj se dela v poglavitnih mestih na polju odposilne pomoči v krizi.

V mestu New York je neki centralni odbor potrošil približno osem milijonov dolarjev in sedaj išče nove prispevke. Denar se uporablja, da se plačuje po \$5 na dan za tri dni dela na teden v mestnih parkih ali v nedobičkonosnih organizacijah. S tem odborom sodeluje nekoliko rednih odposilnih ustanov, kot Charity Organization Society (COS), Association for Improving the Condition of the Poor (AICP), Salvation Army, YMCA in YWCA. Zastopniki nekaterih stotin takih organizacij tvorijo dobrodelni odbor (Welfare Council), ki si prizadeva ujediniti vse odposilno delo. Kot clearing house za vse prošnje za odposilno, ki prihajajo na to ali ono organizacijo, služi Social Service Exchange. Končno imam v New Yorku kakih petdeset postaj za oddajanje hrane (bread lines, food stations in "hand-outs").

V mestu Chicago je Governor's Commission on Unemployment and Relief nabrala sklad (Work Fund), katerega svrha je dobivati delo za nezaposlene. Ujedinjen Charities of Chicago, katerega organizacija sodeluje z delavskimi unijami in drugimi organizacijami, je ustanovila širok mestni sklad (podružnic in odposilnih postaj za silo).

V Detroitu, kjer je zmanjšani obrat v avtomobilski industriji prizadel mnogo tisoč družin, Department of Public Welfare nudi gmočno odposilno v obliki hrane, najemnine, oblačil, premoaga, mleka, lekov in drugih. Družine, ki dobivajo pomoč, morajo biti zakonito nastanjene v Detroitu, kar pomenja, da morajo tam stanovati vsaj leto dni.

V Philadelphiji je bil ustanovljen centralni odbor, ki deluje potomo obstoječih dobrodelnih ustanov. So pododborji za "družinsko delo" (odposilno potrebni družinam), delo za ženske in dekleta, delo za samice in za oddajanje oblačil. Brezhišniki dobivajo dva obroda na dan in stan v odnozu za nekaj dela. Obstojta tudi odbor za delo med tujerodci.

To so primeri odposilnih mašinerij v velikih industrijskih središčih. K tem prizadevanjem treba tudi priložiti pripomočno akcijo v tujerodnih skupinah a strani njihovih organizacij in posebnih odposilnih odborov. To delo je jako potrebno, ne zato ker tujerodec v mnogih pogledih še najbolj trpijo vsled sedanje nezaposlenosti, ampak tudi radi tega, ker mnogi tujerodec se obojavljati zaprositi javne ustanove za odposilno, ker se bojijo da bi mogli biti deportirani kot "public charges". Naglasili smo v prejšnjem članku, da je ta bojazen dostikrat neutemeljena, zlasti nezaposlenost je edini razlog, zakaj je zakonito pripisane priseljenec "public charge". Oni pa, ki so tukaj več kot pet let, se sploh nimajo bati ničesa.

Kot primer odposilne akcije v tujerodnih skupinah naj navedemo pemski osrednji odbor v New Yorku, ki je nabral precejšen sklad in oddaja hrano in o-

blačila. Mnogo nemških družin je ta odbor rešil izgnana, ker je plačal njihovo najemnino. Norvežani v Brooklynu delujejo v istem zmislu in razdajejo denar, hrano in oblačilo potom svojih organizacij. V Clevelandu, da navajamo še en primer, so Čehi precej storili za odposilno med svojimi rojaki v sodelovanju z ameriškimi organizacijami.

Privatne in javne odposilne akcije

Obstoječo odposilno mašinerijo smemo deliti v dve skupini: privatne in javne ustanove.

Javne ustanove so one, ki so bile ustanovljene potom zakonodaje države, okraja ali občine. Denar za te akcije izvirajo iz davkov. Javne agencije se nazivajo "Department of Public Welfare", "Bureau of Social Welfare", "City Aid", "State Hospital", "City Hospital", "The Poor Commission", "Overseer of the Poor" ali slično. V splošnem se lahko reče, da večji del podpore za potrebne ljudi prihaja od teh javnih ustanov. To je le naravno, kajti davčni skladi države, okraja ali občine so vedno večji, kot je mogoče dobiti potom dobrovoljnih prispevkov.

Javne odposilne agencije dajejo navadno prednost onim, ki so ameriški državljanji in onim izomcem, ki so tukaj že mnogo let. Nekateri države zahtevajo po zakonu, da morajo njihove javne ustanove poročati priseljeniški oblasti v svrhu mogoče deportacije ime vseh "ne-državljanov", ki so v njihovi oskrbi, a niso še pet let v Združenih državah. Ako izomec ni bil tukaj še pet let in more dokazati, da je dobil javno podporo, t. j. da je postal "public charge" in razloga, ki je nastal po njegovi priselitvi v Združene države, potem ne bo deportiral. Bolj verjetno, da bo deportirani oni, ki ima kako stalno hišo, kronično bolezen ali neozdravljivo bolezen, kajti se smatra, da je tak hiba obstala še pred njegovim prihodom. Tudi če dogaja, da kjer družina ne ušiva dobro ime, kjer je oče notoričen pijanec in kjer so starši zanemarili oskrbo otrok, se rada izvršuje deportacija. Kdor je tukaj več kot pet let po svojem zadnjem prihodu (toraj ne le po prvem, marveč tudi po morebitnem povratku) se nima bati možnosti deportacije, ako postane "public charge".

Privatne ustanove so organizirane od posameznikov, ki nabirajo prispevke iz privatnih virov. V mnogih mestih se ti privatni prispevki nabirajo potom takozvanih Community Chests. Privatne odposilne agencije navadno ne delajo razlike med državljanji in izomcem. Navadno pa zahtevajo, da mora prosilec stanovati v dotični občini nekoliko časa, dostikrat vsaj eno ali celo dve leti.

Nemogoče bi bilo tukaj navajati seznam javnih in privatnih odposilnih ustanov in posameznih večjih mestih. Ker prvi korak za vsakega, ki je potreben, je najti naslov primerne ustanove, kam naj se obrne, je najbolje, da se najprej obrne k kakšni organizaciji v svoji lastni skupini za nasvet in informacijo. Kjer ni takih organizacij, naj se obrne za informacijo na urad Rdečega križa, YMCA, YWCA, International Institute ali slične organizacije. Tam bodo znali, kam naj se dotični obrne za takojšnjo odposilno.

Flis.

Amerika bo postala komunistična čez 20 let?

New York. — Rusko ljudstvo se je že naveličalo komunistične propagande in možnost je, da se ji bo uprlo. Tako je izjavil Clarence Warren, inženir v službi Allis Chalmers Co., Milwaukee, Wis., ob svojem povratku iz Sovjetske unije, kjer se je mudil eno leto in vodil konstrukcijo tovarov.

Dejal je, da Rusija premišljeno trenira ženske za razne poklice, da bo imela čimveč moških na razpolago v slučaju vojne.

Dalje je rekel, da boljševiki pričakujejo, da bosta Kitajsko in Indija adoptirali komunistični sistem v teku treh let. Anglija in druge evropske države v 14 letih. Združene države pa čez dvajset let.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovenske mladine!

RAZNE ZANIMIVOSTI

ZID—PAPEŽEV KNJIŽNICAR

Listi so te dni poročali, da je bil židov. učenjak Naftali Fried porvan v Vatikan za knjižničarja. O tem poročajo zdaj še naslednje podrobnosti:

Pred kakšnimi osemimi meseci so v Vatikanu sklenili reorganizacijo in izpopolnitve hebrejskega dela tamošnje svetovno znane knjižnice. Knjižničar, ki bi prevzel to delo, bi bil obenem nastavljen kot učitelj hebrejščine za mlade teologe. Moč bi moral biti seveda popoln strokovnjak v svoji stroki, poleg tega tudi židovskega kova in konservativnega mišljenja. Vatikan se je obrnil v tej zadevi na staroslavno konservativno rabinško šolo v Frankfurtu ob Meni in nje vodja dr. Emanuel Friedmann je priporočil kot pravega človeka Naftalija Frieda, ki slovi v židovskih krogih kot velik učenjak in raziskovalec.

Naftali Fried je tudi drugače zanimiv mož. Pred vojno bi bil rad študiral na ravninski šoli v Frankfurtu ob Meni, a ker ni imel lastnih sredstev in mu je bila podpora odbija se je moral svoji želji odpovedati. Poročil se je s ubožnim židovskim dekletom iz Cernovic, kjer je tudi on sam doma, pa je otvoril majhno trgovino s slaniki, ki je bolj akopila rodila njegovo družino. V prostih urah je študiral teumid in druge hebrejske pispe ter je rezultate svojih raziskovanj čisto pošiljal dr. Friedmannu, ki ga je vzpodbujal in ga tolažil s boljšo bodočnostjo. Zdal se ga je da bodočino spomnila.

Toda Fried je toliko navdušen konservativen, star žid, da ni sprejel vatičanske ponudbe kar tako brez pogojev. Ti pogoji so naslednji: delopost ob sobotah. Židu primerno hrano, preselitev njegove družine v Vatikan, poleg tega še naselitev devetih drugih židov za osnovanje posebne verske občine — vse na vatičanske stroške. Papežu so ti pogoji ugajali, pa jih je sprejel s pisanjem v hebrejščini, ki ga je poslal Friedu v Cernovico v Češko-slovaški.

Kako je postal "normalni tir" na železnicih

Ze takrat, ko še ni bilo železnice, ampak je le pošta prevajala blago in ljudi iz kraja v kraj, se je slavna gosposka zelo brigala za širino razdalje kolesa do kolesa. Ta skrb je bila utemeljena v brigi za varnost prometa. Ceste niso bile vedno dovolj široke, da bi se mogla dva zelo široka voza drug drugemu ogniti in zato je bila oblast primorana, da napravi na cestah red. Vozniki so namreč radi prevzeli vedno večje tovore naenkrat in so zato naročali vedno širše vozove, oblast pa je morala končno le omejiti vedno večjo širino vozov.

Nered na cestah je postal zaradi večnih prepripor zaradi izogibanja tako velik, da se je moral s to zadevo baviti celo angleški parlament, ki je izdelal zakon, da notranja razdalja od kolesa do kolesa tudi pri zasebnih vozovih ne sme biti večja kakor pa je pri poštinih vozovih in sicer mora znašati razdalja natanko 1372 milimetrov (1 meter in 372 milimetrov).

Kasneje so kolarji začeli izdelovati tudi ožje vozove, ki pa so bili namenjeni samo za promet po mestnih ulicah. Za deželo taki ožji vozovi niso bili pravilni, ker so morali na deželi voziti dostikrat tudi po pesku po že izvoženih tirih.

Leta 1825 pa je izdelal George Stephenson svojo prvo lokomotivo in je začel tudi polagati prve tire za svoje novo vozilo. Takrat pa se je gosposka takoj vmesala v njegove načrte in mu je prepovedala, da tudi pri lokomotivah in pri vagonih ne sme biti razdalja od kolesa do kolesa večja kakor pri poštinih vozovih, torej natanko 1372 milimetrov in niti milimeter več! Stephenson se je temu ukaz sprva pokoril, a kmalu je spoznal, kako zelo bo ta ukaz oviral vsak napredek pri železnici. Pri njegovi lokomotivi je ležal namreč parni kotel še med kolesi in ne nad kolesi. Zato je Stephenson napei vse silo, da dosega dovoljenje za širšo razdaljo. Romal je torej od urada do urada, dokler ni dosegel preko par-

lamenta dovoljenje, da sme zvišati razdaljo med kolesi na 1435 milimetrov. V drugih delah takrat še niso imeli izkušenj s železnico in s potrebnimi železnice, kajti prvo železnico so zgradili na Nemškem šele l. 1835 in sicer 6 kilometrov dolgo progro Nuernberg—Fuerth, a tu je vozila na Angleškem izdelana lokomotiva. Tudi ta lokomotiva je imela seveda "normalno" širino 1435 milimetrov in tako se je zgodilo, da je postala ta širina "normalna" ne samo v Angliji, ampak v večini evropskih dežel.

Drugega širino imajo železnice samo v Rusiji, na Špankem in Portugalskem; ruska "normalna" širina znaša 1524 milimetrov, španska pa 1740 milimetrov. Na Grškem znaša "normalna" širina 1 meter.

Poleg "normalno"-tirnih železnic imamo pa še ozkotirne, ki imajo vsaka svojo širino po potrebi.

Skrivnosti zemeljskega osračja

Pretekli dni se je vršila v Madridu konferenca Mednarodne komisije za raziskovanje ozračnih višin, ki so se je udeležili zastopniki enajstih držav. Komisija je ustanovljena še 1906 nemški raziskovalec Hergesell, ki je bil ves čas do izbruha vojne in po 1927, ko se je znova osnovala, njen predsednik.

Kot najglavnejšo točko je konferenca na svojem zadnjem zasodanju obravnavala "polarno leto" 1932. To leto bo namreč preteklo 50 let, odkar so države organizirale prva sistematčna opazovanja ozračnih pojavov v polarnih ozemljih. Sedaj se pripravljajo alična opazovanja, toda v vse večjem obsegu in seveda s najmodernejšimi raziskovalnimi pripomočki. V prvi vrsti prideta tu v poštev dve metodi, po katerih javijo instrumenti v visokih zračnih plasteh svoje zabeleške avtomatično proti tlom s pomočjo brezžične telegrafije. Ena metoda je nemška, druga je laumli neki Rus. K delu se bo pritegnila "Aero-arktika," ki so jo osnovali pred letom za raziskovanje osračja in njegovih pojavov v arktičnih krajih. Skoraj gotovo je, da se bo tega dela udeležil tudi zrakoplov "Grof Zeppelin" pod vodstvom svojega slavnega komandanta dr. Eckenerja. Na predlog francoskih delegatov bodo razne ekspedije odpravljene tudi na južni tečaj.

Nadaljnje važno vprašanje, ki so ga obravnavali, je bilo vprašanje visokega ozračja nad Atlantikim oceanom. Njegovo raziskovanje bi bilo silno pomembno posebno za prekooceanski zračni promet. Doslej so imeli takšno raziskovanje urejeno v majhnem obsegu samo Nemci in Angličani, sedaj pa gre za najširše organizirano akcijo. Na mnogih otokih Atlantikega oceana bodo osnovali stalne opazovalnice, ki bodo svoje rezultate sporočale v svet po brezžičnem potu.

Nadalje bo komisija sodelovala pri raziskovanju, kako se razširja zvok. Ustanovila bo tri centre in sicer na Holandskem, v Švic in v Italiji, v katerih bodo v določenih časih zažigali velike množine razstreliva, v okoliških državah pa se bodo vršila predmetna opazovanja.

V zvezi s konferenco je bila cela vrsta znanstvenih predavanj, med katerimi je bilo najbolj zanimivo predavanje nemškega profesorja Wleganda o njegovih najnovejših meritvah s registriranimi baloni. Eden izmed balonov se je dvignil v silno višino 38,000 m, ki je ni dosegel še nihče doslej. Zanimivo je, da niso aparati v tem balonu in v tej višini zabeležili nobene znatne izpremembe v temperaturi. V višini 10,000 m znaša temperatura — 55 stopinj Celzija in v višini 38,000 m istotako.

Komisija se je bavila tudi s uporabo raket za raziskovanje visokega ozračja. Neki Južnoamerikan trdi, da je raketa njegove konstrukcije dosegla višino 60,000 m, kar pa na šalost ne more točno dokazati. Največja dokazana višina, ki jo je dosegla neka raketa, znaša 4000 m in za sedaj raketa kot resen pripomoček za znanstvena opazovanja še ne pride v poštev.

Živali napovedujejo vreme

Znana stvar je, da ne vpliva na živali, ki žive na prostem, le vreme, kakršno je, ampak živali čutijo tudi do neke mere že naprej vremenske spremembe in jih oznanjajo s svojimi posebnim vedenjem. Živali so torej posebno na kmetih in za kmeta prav dober in navadno tudi prav zanesljiv barometer.

Ribiči, ki love postrvi, vedo prav dobro, da postrvi lepega dne ne prijemajo ne črvov, ne ribic in tudi ne umetnih mušic. To je za ribiče znak, da se bo vreme spremenilo. Prav take izkušnje doživljajo tudi lovci. So dnevi, ko vse kaže, da so se vsi zajci ali fazani kar v zemljo udrl — to je znak, da bo kmalu deževalo.

Dobri vremenski preroki so tudi ptič-selivci. Kmetje si vedno dobro zapomnijo, kdaj so selivci prileteli in odleteli in po tem računata na daljšo ali krajšo, na ostrejšo ali milejšo zimo. Če so selivci na dan sv. Mihaela še pri nas, pravijo, da se bo zima začela bolj pozno. Tudi slujke so dober barometer: te se namreč umikajo neposredno pred mrazom in če lovec naleti jeseni na slujke ("šnefe"), ve, da bo kmalu mrzlo.

Če začne dobivati divja koza na jesen temno dlako, bo kmalu aneg — svojjo v Alpah. Če pa mravlje svojo mravljišča širijo in če čebele svoje panje dobro mašijo, takrat računaj s hudo zimo.

Manj verjetno pa je, da pomeni slabo vreme, če poje kukavica še po krusu. Če vrabci kriče ("živjo" — vpijejo), napovedujejo dež, mijavkanje mačk pa napoveduje nevihto z gromom.

Če lastovke nizko letajo, pomeni to dež. To je verjetno, kajti lastovke love žuželke, te pa letajo pred dežjem nizko.

Res je tudi, da začne hudo deževati, če se vrabci in golobje "kopijejo" v prahu; razne živalice ("kurje uši" itd.) so namreč tik pred nevihto veliko bolj sitne kakor po navadi in zato se hoče protina ščegetanja rešiti z valjanjem ("kopenjem") v prahu. Tudi psi napovedujejo dež, če začne travo jesti; poseben zanesljiv znak pa to ni za bližajočo se vremensko spremembo.

Ruski zvočni film v Chicagu

Chicago. — Zvočni film iz Moskve, naslovljen "Proces proti sovjetskimi indjalcem," ki prikazuje potek sodne obravnave proti znanim osim profesorjem in inženirjem v zadnjem novembru, se še predvaja v Cinema Theatre, 151 East Chicago ave. Angleško besedilo tolmači rusko govoric.

Iz življenja v Beli krajini

Črnomelj, 10. aprila.

Včeraj se je vršil pogreb nedavno preminulega uradnika Mestne hranilnice Franca Zajca. Pokojnik, ki je nastopil službo pred pol letom, se je v kratkem času zelo priljubil, kar je pričel njegov pogreb. Žal ga je neizprosna smrt prehitro ugrabila iz naših vrst. Dopolodne se zdrav in vesel je popoldne umrl. Zapuščena žena in nepreskrbljenega otroka. Prepeljali so pokojnika v Ljubljano.

Na velikonočni ponedeljek se je vršil organiziran velik pogon na divje predele po vsej Beli Krajini. Pregnali so okrog 40 zveriv, vendar pa so mogli le eno obstreliti. Pogon, ki bo boljše organiziran kakor prvi, se ponovi čez štirinajst dni.

V Gradacju pri Črnomlju je posestnik Bajc pustil svoje motorno kolo pred hišo. Posestnikov sin I. B. se je vtihotopil na kolo in slučajno spravil motor v tek z največjo brzino. Ker ni znal voziti, se je zaletel z vso silo v jarek in se hudo poškodoval. Kolo je popolnoma razbito.

V Planini pri Črnomlju že od božiča ni šolskega pouka. Ljudstvo se čudi, da se ne dobi na domestila za prejšnjega učitelja. Tamošnji otroci govore le nemško.

Železnicar, ki jo je kupil iz Dolnarjeve zapuščine g. Alfonz Lackner, bo začela te dni zopet obratovati. Želimo, da bi se obrat kmalu razširil, kar bi dalo domačinom možnost zaslужka.

Nesreča na božji poti

Rimske toplice, 10. aprila.

Na velikonočni ponedeljek se je peljalo na običajno vsakoletno cerkveno slavje v Lurd pri Ogečah več Razborčanov na navadnem kmečkem vozu. Ko so privozili pred hotel "Novo pošto" v Rimeških toplicah in hoteli krenili proti kopališču, je konj, navažen že na kraj, kjer je večkrat stal z gospodarjem, krenil, vozeč v precej naglem diru, na levo stran na prostor pred hotelom. Voznik je skušal konja še pravočasno zadržati, toda nesreča je bila že neizogibna. Takoj v naslednjem trenutku se je voz zaradi prehitrega obrata prevrnil in pokopal pod seboj vse potnike.

Med drugimi, ki so bili na vozu, je bila tudi 45letna Stritarjeva, njena 9 letna hčerka in 72letna Knezova. Ki so dobile najhujše poškodbe. Po nesreči so nadaljevali pot do Šmarjete, kjer so ostavili ponesrečeno 9 letno Stritarjevo do povratka z božje poti.

Poškodobam vse tri ponesrečence sprva niso posvečale posebne pažnje. Ker pa je ponesrečena Stritarjeva hčerka čutila v levi rami vedno hujše bolečine, so bili domači prisiljeni poslati zdravnik, ki je ugotovil, da ima ponesrečenka zlomljeno in zdrobljeno kost v levi rami in da je potrebna nujna zdravniška po-

Erih Dwinger:

Armada za žičnimi plotovi

Za Prosveto prevedel Tone Seliskar

Zlezli smo s pričn, odprli vrata, in se vsedli na rob v tri vrste. Mimo nas hiti ravnina, kmetije, kjer brle mehke lučke. Polja so že zdavno pospravili, tu pa tam smo zagledali velik voz, naložen s senom, v katerega so bili vpreženi mali konjički. Kmetje v svojih pestrih bluzah stopajo ob vozu, na senu sede dekleta v belih srajcah. Čist, zvenec sopran se dviga k nebu, in zbor čudovitih basov ga spremlja...

Onemeli smo poslušali. Na naša srca se je vlegla pesn in jih stiska.

"Pri nas doma," je dejal Pod časi, "seje sedaj moja žena ozimino..."

Moj pogled strmi v daljavo. Kako poje to dekle...

"Pri nas doma," je še dejal Pod, "je moja Ana seno že pospravila..."

Glava mi je zdrknila na prsa. Vlak monotonno drda. Na vzhod, na vzhod! ropočejo kolese. Kdo neki ve kam?

"Pri nas doma..." govori Pod.

V tem hipu je pričel nekdo za nami peti. Trije, štirje, pol vagona ga spremlja. Ah, sedaj še to?

"Domovina, moja draga tiho mislim jaz na te..."

Zemlja pred nami, tuja, tuja zemlja postaja vedno bolj temna. Vidimo samo še lučke, čutimo samo še vonj travnikov, boža nas dihajlaj vetra. Za našimi hrbti pa raste pesem bolj in bolj in gre iz srca...

"Pozdravljena v daljini težki, draga zemlja, — moj pozdrav!"

Mali Blank je tiho vstal in se brez besed spazil v kot svoje prične. Pod si je nenkrat zakril obraz z rokami. Njegovo težko telo drhti, čutim, kako drhti, saj je naslonjeno name.

"Kaj je Pod?" sem ga vprašal prav tiho. "Ali si bolan —?"

Se niže je sklonil glavo. "Ko bi vsaj nehali a to prokleta pesmijo!" je vzdihnil hripavo.

Noč je. Ne morem spati. Moja leva stran me boli, kakor da bi bila prestreljena. Od ležanja je razjedena in polna uši. Previdno se prerinem med kameradi nekoliko naprej. Desno ob meni spi Brunn, na levi Pod. Brunn spi z odprtimi usti in je tako zelo smešen, Pod je kakor počivajoč medved. Vai leže stegnjeni na levi strani, obravi vseh so obrnjeni v eno smer.

Vsak večer menjamo. Danes leži vse na desni, jutri na levi strani. Drugeče se ne da urediti. Tiste noči, v katerih moram ležati na desni strani, so strašne. Na desni nogi je moja velika, komaj zaceljena rana.

Sredi vagona brli media petrolejka. Vse del sem se na tla in naslonil hrbet na vrata. Na levi in desni so prične. Nepoobljane deske. Trščice se zadirajo v meso. Nekdo hripavo kolne v spanju, drugi sope s visokim pliskom. Ta je gotovo jetičen.

Na vojno mislim. To pa je njena zadnja stran.

V kotu, kjer leže Madžari je nekdo vstal. Medel se od spanja, se je spazil do vrat, potisnil jih nekoliko nazaj, si odpel hlače, naslonil se na kolena in porinil svojo zadnjico čez odprtino.

Na moj tlilnik se vseda groza. Sklonil sem glavo in sem akual misliti. Zaman... Na moji prični se nekdo premetava. Straža strahno smreči. Brunn pridružno kolne. Pod vzdihuje v spanju. "Ana..." govori s svojim globokim glasom. "Ana..."

S prsti si tiščim ušesa. Taki transporti

trajajo mesece! sem mislil omagan. Dan za dnem, noč za nočjo. Ali bomo vzdržali? Media svetiljka se maje. Kolese ropočejo. Straža smreči.

Od Madžarov se zopet nekdo plazi k vratom. Cigan je, divji črni, stepni jezdec. Luč pada nanj, vidi me, pa se ne sramuje. Odprti si je hlače in dela ritmične vaje — ali ga boli? Čez nekaj časa je pričel sopihati, njegov obraz je postal trd, usta ima odprta. Slišal sem nenkrat zategnjeno stokanje in videl sem ga, kako je odršen padel vznak.

O, Bog, ali si naj še oči zamasim?

Pod zabavlja na brano. "Ni samo malo, temveč tudi za nič!" se jezi. "Pri meni doma, dobe svinje to, kar mi jemo. Kaša, kaša..."

Otrobi bi bili boljji..."

"Pri nas morajo tudi ujetniki stradati!" renči Brunn nevoljno.

"Toda le, ker morajo tudi naši ljudje stradati!" ga ostro zavrne Schnarrenberg. "Čemu nas blokirajo proti vsakemu narodnemu pravu? Rusija ni blokirana, Rusiji ni potrebno, da nas strada, da nas pušča poginjati od lakote!"

Brunn je poražen obmolnil. Še vedno mu tiči nekoliko strahu v kosteh pred Schnarrenbergom. Nekaj zaradi respekta do njegovih port, potem pa tudi zaradi nekaterih ne ljubih točk v vojaški knjžici.

Ko smo našo stražo s petdesetimi kopejkami podkupili, smo smeli na postajah izstopiti, da smo si česa lahko kupili. Na vseh postajah so stojnice, kjer prodajajo kmetice živež. Vse karkoli si človek poželi, se dobi tu in je neverjetno poceni. Kdorkoli zna le malo barantati, dobi sveže pečeno raco za 40 kopejk, kuro za 30, debelo mastno gosko za 70. Z mesom in zelenjavo polnjeni štruklji so po 10 kopejk, pa tudi kruh, maslo, mleko ter jajca so zelo poceni.

"In ti hudičevi psi nas hočejo ob tej prazni brozgi sestradati!" se neprestano jezi Schnarrenberg.

Komaj da se vlak na kaki postaji ustavi, že skočijo Blank, Pod in Brunn z voza. Blank mora priskrbeti vroče vode za čajnik, ki jo dele na vsaki postaji zastoj. Brunn ima svoja posebna pota, ki se končajo pri kakem kmečkem dekletu, Pod pa kupuje.

Opazujem ga z vagona. Stoji pri stojnici in otipava, gnete, duha vse kar dobi pod roke. V teh ozirih je veščak. Konečno potegne iz šepa listek, ta njegov neobhodno potrebnii slovar in kaže na besedi "lačen" in "nič denarja". Potem prične barantati za vse te lepo dišee stvari, zakaj njegov želedec je vedno prazen.

Potem se vrne s kako prav dobro stvarjo. Ko mu je prvikat posečno dobiti za mal denar dobro južino, je vzkliknil: "Junker, ko bi imeli malo več denarja, bi se v tejle božji zemljici vendar enkrat prav do sita najedel!"

Na neki mali postaji sva stopila s Schnarrenbergom z voza, da se malo sprehodiva. Sepala sva počasi sem in tja in ne vem kako sva spregledala znamenje za vstopiti. Predno sva se prav zavedla najine pogreške, že me je straža sunila s kopitom v rebra, da mi je pošla sapa. Hitro sem skočil k našemu vozu. "Te citi vendar, Schnarrenberg, za božjo voljo!" sem mu zaklicel.

Ni se zmenil zame. Mogoče je tudi mislil, da pozna Ruse bolje kot jaz. "Prokleti šintar!" je zarjul nad vojakom. "Kako se predrzneš kaj takega!"

"Kaj, ti se boš upiral, huni!"

(Dalje prihodnja.)

dalo tako rekoč k njegovim službenim dolžnostim. Tudi s službo se je vse prav odlično ujemalo. O tem se je mogla Jarmila črno na belem prepričati: Pri štiridesetletni službeni dobi je imel zakonito pravico za "uživanje ohrbe odsluženih gažistov brez plačilnega razreda." oziroma še preje — ob nezgodni pravico na invalidnino. Vdova je imela pravico na pokojnino.

II.

Vdova je imela pravico na odškodnino. — To je bilo odločilno.

Odkar je znala Jarmila misliti, so se sukali pogovori pri vseh rodbinskih sestankih okrog enega: služba, starostna oskrba, pravico na pokojnino — pravica na pokojnino, starostna oskrba, služba.

Odkar je znala misliti, niso imeli opomini in nasveti babice, strica in tete drugega refrana kot: "In pazi, Jarmila, da se ti nekoč ne bo tako godilo, kot tvoji materi!"

Odkar je znala misliti, se ni ničesar tako strašila kot misli, da ji je namenjena slična usoda, kot jo je imela mati.

Ta mati — zgodaj umrla, tako da se je Jarmila ni sploh več spominjala — je bila sramota družine. Poročila se je, vkljub vsem opominom in prepovedim, z možem brez stalne službe in starostne oskrbe in jo je zato, kot je babica temu rekla, "pohodil črni vol."

Pohodil? — Pogazil!

Njenega moža — bil je mojster v veliki kovinski tovarni, toda družina ni govorila o njem drugače kot o "malopridnežu, ki ni mogel nikamor priti" — je par mesecev po poroki zagrabilo strojno kolo in ga dobesedno raztrgalo v kosce... in sama se je kmalu potem vrgla pod lokomotivo — iz obupa nad tem, da jo je zapustil popolnoma neposkrbljeno. Pokopali so jo, o tem niso govorili, pač pa so o priliki samo obzirno namignili, v kotu, kjer pokopujejo samomorilce.

Ne, ne, ne! Jarmila Kach ni hotela tako živeti in ne tako umreti kot njena mati!

Za vse na svetu ne!

Zato je že zgodaj, že kot nedorasla, komaj iz šole odpuščena deklica začela ukrepati o varnostnih odredbah.

Na primer: pri izberu poklica.

Večina njenih sošolk so postale prodajalke ali pa so šle v uk k lepotinaricam in šiviljam. Ta ali ona, ki je hotela postati nekaj več in ki je imela "potrebni droblj," je dovrčila po koli še "stenoografski in strojepisni tečaj," da bi lahko dobila poznejše mesto kontoristinje. Toda Jarmila je spoznala: nobeden izmed teh poklicev ne nudi jamstva za oskrbo "za vse življenje." Sicer ima stenotipistinja, če ji je sreča mila, možnost, da si ujame moža, celo z višjim položajem... toda to je gola sreča in nič "relnega."

Ne, za tako stvar Jarmila ni bila!

Ce bi se zgodilo po njeni želji, bi si izbrala nekaj povsem zanesljivega, morda bi šla za učiteljico ali poštno. Tukaj ti je bilo treba preživeti le dve ali tri poskusna leta in potem sediš mirno in neodpovedljivo — do upokojitve — na trdnem stolčku.

Žal, pa se je upirala izpolnitvi teh njenih želj rodbina.

Učiteljica? — To je bilo predrago!

"Saj se vendar ne more, za boga, v dekle naloziti tolikega kapitala!" je rekel stric Vlastimil pri odločilnem rodbinskem posvetovanju. "Moraš jo kdo ve, kako dolgo, študirati, to stane ogromno denarja — da niti o tem ne govorim, da ves čas nič ne zasluži — potem pa nenadoma prodre pri njej narava ranjke... hem... da, torej... njene matere, in ves denar gre k hudiču!"

Stric Vlastimil je imel "praktično žilico" in prav čedno premoženje. Zato se v rodbini ni nič zgodilo brez njegovega pristanka.

Stric Vlastimil je poznal, da Jarmila ne more postati učiteljica — zato torej tudi ni postala. In poštna uradnica?

To bi pač ne bilo predrago, toda tu je bila druga ovira — namreč neomadeževanost!

Jarmila je bila zase sicer popolnoma neomadeževana in je torej navidezno ustrezala sprejemnim pogojem poštne uprave... toda teta Ljudmila je razodela, da je materin samoumor tako rekoč hčerkin madež, in na noben način ne smemo poštnemu fi-

kusu prisojati... In potem, ne glede na to! — stanovska čast! Teta Ljudmila je bila namreč poštna uradnica in zelo skrbna v varovanju stanovske časti. Razen tega se je najbrže bala, da bi se njen ugled zmanjšal, če bi ne bila več edina državna uradnica v rodbini.

Mogoče je bilo res tako, kot je rekla. Mogoče je poštni fiskus res razvrščal prošilce, katerih očetje niso ničesar dosegli in katerih matere so pokopane v kotih za prav je bilo to nebitveno.

Bistveno je bilo samo to, kar je menila teta Ljudmila. In teta Ljudmila je menila, naj si Jarmila izvoli izbiti pošto iz glave. Postala je služkinja.

To pa celo ni bilo nič zanesljivega in reelnega, prav nasprotno, človek visi tako rekoč v zraku... toda zato je bil to samo nekak prehod, nekaka priprava na nekaj boljsega, bi rekel. Pozneje namreč, ko bi imela že par dobrih izpričeval in bi bila malo starejša, bi šla za gospodinjo k premožnemu priletnemu gospodu, k "samostojnemu" seveda.

Stric Vlastimil je obljubil, da bo takega poiskal, in če je stric Vlastimil kaj obljubil, si se lahko na to zanesel; — ne, in potem te pač samostojni, priletni gospod poroči ali pa ti zapusti z o-porokko izdatno premoženje.

Jarmila je postala "služkinja za vse" pri gospodu višjem stavbnem svetniku, z mesečno plačo stovdvajsetih kron in z izhodom vsako drugo nedeljo, ob delavnihkih pa po večerji do zapora vrat.

Proste večere in nedelje je uporabljala, da bi si priskrbelavkljub nadi na omenjenega starejšega gospoda — primernega mlajšega, seveda v najboljših le-tih.

Dvakrat prišlo drži bolje! (Dalje prihodnja.)

Ojača slabe obisti... Zgradi energijo... Sloan's Liniment... Najzanesljivejše dnevne... "Prosveti". Ali jih čitate vsi dan?

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA... Cenjeni brat (sestra) S. N. P. J. I... Po sklepu 9. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveta... PRIDRUŽITE SE VELIKEMU IZLETU... DNE 29. MAJA TEGA LETA, NA ORJAŠKEM PARNIKU MAJESTIC... od White Star Linije, kateri prevozi v pet in pol dnehi. Na parniku bo izvrstna posluza, dobra jedila in pijača; velike zračne kabine in prostorne društvene dvorane. Velik popust se dobi, ako se vzame povratna karta. Za pojasnila obrnite se na: KASPAR AMERICAN STATE BANK 1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILL.

F. C. Weiskopf: Življenska renta ali hudič ne spi

On devient criminel, mais en est magistral... (Pustaneč stolčino, toda ostaneč srednji.)

Konečno je našla Jarmila Kach pravega.

Ne mogoče kakega vetrnjaska-ga komija, ki se ga drže še jajčne lupine za ušesi in ki misli samo na zabavo, temveč moža v najboljših letih, mirnega, ustajljivega, s pametnimi nazori in z zanesljivo službo.

Spoznala ga je v zgodnji pomlad, na velikem cerkvenem prošenju pri Sv. Mateju, pri zadnji postaji enajste cestne železnice.

Bil je tam, prav v bližini kapela sv. Mateja, ogromni ameri-kanski vrtiljak, okrašen s pisanimi zastavami in opremljen z najmodernejšimi pridobitvami: namesto na konjih si se peljal v letalih in orkester ni igral kor-račnic, temveč prave plesne sla-gerje.

Jarmila in njena prijateljica Lidka (pri delonosodnem svet-niku, eno nadstropje višje) sta stali nekaj časa občudujoč in hrepeneč, da bi si upali prav približati se. Tedaj je pristopil nena-doma k njima možki, je zamah-

ljal elegantno s malo črno melo-no pred njunimi očmi in rekel: "Kakor vidno, bi se dami radi malo popeljali, a nimata sami pravega poguma za to. Mogoče poskusita s mano? Smem prositi?! Moje ime je Virfi... Pro-kop Virfi, državni uradnik..."

Nato so se vsega skup trikrat peljali na ogromnem ameri-kanskem vrtiljaku. Dvakrat v "Letalu Charles Lindbergh" in enkrat v "Hydroplanu Nungesser in Coli".

Ko sta hoteli dekleti plačati, jima je gospod Virfi s širokim zamahljajem s roko zabranil:

Prvič je plačanje njegova skrb in drugič — saj je še čas.

Z mežikajočimi očmi:

Ima namreč popust v vseh tu-kajšnjih napravah.

Nato so obiskali še veliko gu-galnico, ki je predstavljala lad-jo, običajni vrtiljak, stojnico, kjer prodajajo klobasice, lutkov-no gledališče in srečonosno sobo, kjer je prilagal gospod Virfi za vsako damo nagrado — za Jar-milo s metanjem obrocev namiz-ni nastavek iz roza stekla in za Lidko pri mali tomboli priročno zračice in dozo za puder.

Ko je Lidka nato slišla k od-hodu — sicer še dolgo ni bil ve-čer, toda Lidkina gospoda gre da-neč v gledališče in tedaj je treba prej pripraviti večerjo — ni ho-tela Jarmila oditi. Ostala je na

prošenju in prijateljica, je mo-rala stopiti v cestno železnico, če-prav je Jarmila Lidki preje trd-no obljubila, da jo bo spremlila.

Lidka, ta mrha, se je zato dru-gi dan maščevala. Po vsej hiši je pripovedovala, da je prepelja-val Jarmilo pri Sv. Mateju neki "tajni." Priseže lahko, da je po-kazal posestniku srečonosne so-be svojo marko, namesto da bi plačal, Sploh pa, da je bil strašno greš, s potlačeni nosom in brez vsake olike!

Brez olike...!

Poglej si jo no!

Tak zloben gobec!

Govoriti ti o civilnem agentu drugega razreda, da je "tajni," prav tako kot delajo pocestne kurbe — in govori potem še o olikih...!

Nexaslišano!

Tisto o "grdežu" je seveda tu-di iz gole zavisti! Sama bi si ob-liznila vseh deset prstov, če bi ga le dobila! Toda grozde je ji je prekišalo, se razume!

Grd...! Kakor da bi to pri moškem sploh kaj pomenilo?!

In Jarmila se spomni babičinih besed:

"Čemu pa naj bo možki lep? Zdrav mora biti in službo mora imeti — vse drugo so neumno-sti. Čez šestdeset let se itak ni-hče več ne zmeni za lepoto!"

Zdrav je bil gospod Virfi, to je bilo brez dvoma. Zadržaje je spa-

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA... Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledar-je, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINI NAROČA V SVOJI TISKARNI... S. N. P. J. PRINTERY 2657-59 So. Lawdale Avenue CHICAGO, ILL. TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA